

AMERIKA ÚJRA NAGY LETT?

AZ USA HELYZETE DONALD TRUMP ELSŐ HÁROM ÉVE UTÁN

L Á S Z L Ó A N D R Á S

Donald Trump elnöki ciklusa idén novemberben véget ér. Három normális év és egy koronavírus járvány által meghatározott válságkezelő esztendő lesz a mérlegen. Szokatlan és szubjektív dolog „normális” évekről beszélni, de mint oly sok más dolgot is az életünkben, úgy a normalitás mércéjét is megváltoztatják a koronavírus-járvány leküzdése érdekében hozott intézkedések – idehaza és világszerte egyaránt. E tanulmány megírásakor (2020 tavasza – *a Szerk.*) a válság vége még nem látszik, az amerikai szakértők szerint járványügyi szempontból az USA számára legrosszabb hetek még csak most következnek. Visszatekintve Donald Trump elnökségének első három évére aligha használtak volna sokan azokat a bizonyos „normális” jelzőket. Nem is olyan rég, február elején zárult le az amerikai történelem mindössze harmadik *impeachment* eljárása, amelyben Donald Trump elnököt megpróbálták a demokraták eltávolítani a hatalomból. De talán az sem volt még olyan rég, hogy Donald Trump óriási meglepetésgyőzelmet aratott a 2016-os elnökválasztáson. És mégis, eltelt kicsivel több, mint három év, így nem csak lehetőség nyílik, de érdemes is visszatekinteni arra, hogy milyen döntések, eredmények és kudarcok köthetők a világ vezető hatalmának elnökéhez. E visszatekintés ötlete még a koronavírus-járvány kitörése előtt született meg. A járvány begyűrzése (és annak gazdasági hatásai) az USA-ban minden bizonnyal az elmúlt évek eredményeire, az elnök munkájának megítélésére, és egyre biztosabbnak tűnik, hogy a 2020-as elnökválasztás kimenetelére is komoly hatással lesz. A politikai eredmények egy részét már most lenullázta a járvány. Trump elnökségéhez azonban számos olyan döntés köthető, amelyek nemcsak a válságkezelést, hanem a következő évek politikai vitáit is meghatározzák majd.

ELMARADT ÖNVIZSGÁLAT

Nehéz szakaszokra bontani Trump elnökségét. A szenzációhajhász médiavilágban szinte véget sem ért a 2016-os elnökválasztási kampány, amikor már beléptünk a 2020-asba. A kampányszerű politizálás, a személyeskedő, egymást követő politikai támadások végig jellemezték Trump elnök és a demokraták ellenzék viszonyát. Ez visszavezethető Hillary Clinton választási kudarcára, a demokraták vereségének feldolgozására vagy inkább annak hiányára.

Amikor 2016 novemberében elnökválasztásra készült Amerika, a politikai és médiaelit meg volt győződve Hillary Clinton sima győzelméről, és inkább már a választások másnapjával foglalkoztak: többek között azzal a kérdéssel, hogy mi fog történni, ha Trump és támogatói nem ismerik el Hillary Clinton győzelmét, hogyan lehet majd feloldani a társadalom megosztottságát.

A választások estéjén végül Hillary Clinton volt az, aki nem állt ki támogatói elé és halogatta gratulációját Trump felé. A demokraták meg voltak róla győződve, hogy a demográfiai trendek az Egyesült Államokban visszafordíthatatlanul az ő javukra dolgoznak. De aztán „Donald Trump elnöksége a régóta önelégült Demokrata Pártot úgy megrázta, mint a közelmúlt történetében semmi más.”¹ Hillary Clinton veresége miatt a demokrata tábornak egyszerre kellett szembesülnie az Obama korszak végével, számos intézkedésük várható visszafordításával, valamint a vezetői úr által keletkezett bizonytalansággal.

A demokrata többségű nagyvárosokban erőszakos tüntetések törtek ki, iskolák és munkahelyek lelki segélyt szerveztek diákjaiknak és dolgozóiknak, hogy feldolgozzák Hillary Clinton vereségét. Elindult a bűnbakkeresés időszaka is, amely végül egy véget érni nem látszó nyomozásba torkollott, amely a Trump-kampány és az elnökválasztási kampányba beavatkozó orosz fél közötti konspiráció nyomait kereste. A nyomozás élére egy korábbi FBI-főigazgatót, Robert Muellert nevezték ki. A Trump-ellenes tábor nagy reményekkel nézett a nyomozás elé. A közel kétéves saga meghatározta az amerikai politikai napirendet – lebetgetve ezzel a 2016-os elnökválasztás jogszerűségének kérdését –, és táplálta a Trump eltávolításával kapcsolatos reményeket, egészen 2019 tavaszáig. A média két évig ismételte a nyomozás vádját (ha másért nem, akkor a demokrata párti nézők igényeinek kielégítése végett),² miszerint Donald Trump összejátszott az oroszokkal az elnökválasztás megnyerése érdekében. A demokraták számára így könnyebb volt Hillary Clinton és saját vereségüket az oroszok számlájára írni, mint önkritikát gyakorolni.

MAGA – Trump-szurkoló az új elnök washingtoni beiktatásán, 2017. január 20. (James McNellis felvétele)

Annak ellenére, hogy Trump 2016-ban megnyerte gyakorlatilag az összes billegő államot és több demokrata fellegetvárnak tartott államot is, a nyilvánosság előtt kevéssé boncolgatták az okokat. Mi történt? Vajon Hillary Clinton

1 Franklin FOER: What's Wrong with the Democrats? *The Atlantic*, 2017/július–augusztus. <<https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2017/07/whats-wrong-with-the-democrats/528696/>>

2 Joe CONCHA: O'Keefe video shows CNN's Van Jones calling Russia story a 'nothingburger'. *The Hill*, 2017. június 28. <<https://thehill.com/homenews/media/339867-okeefe-video-shows-cnns-van-jones-calling-russia-story-a-nothingburger>>

személyében, kampányában vagy Barack Obama elnökségében nem keresendő hiba? A legutóbbi republikánus vereség után a Republikánus Párt milliós dolláros értékben készített tanulmányokat a vereség és a párt megújulásának témájában. Még akkor is, ha annak megállapításait Trump győzelmével a kukába hajíthatták,³ legalább tettek egy komoly kísérletet az önvizsgálatra és a megújulásra. A demokraták ezzel szemben megelégedtek egy bűnbakkal.

Megnyugvásra vagy önreflexióra a Mueller-jelentés megjelenésével sem került sor. A jelentés egyértelműen kimondta, hogy nem találtak elégséges bizonyítékot a konspiráció alátámasztásához. A demokrata politikusok, a bal-liberális média és elemzők mégis további hetekig kapaszkodtak egyes mondatokba.⁴ A Mueller-jelentés értelmezése hitvitává vált, a felek az árkokat a korábinál is mélyebbre ásták. Egy demokratikus jogállammal teljesen összeegyeztethetetlen módon gyakorlatilag megkérdőjelezték az ártatlanság vélelmének elvét is. Robert Mueller a jelentés kapcsán kétértelmű üzeneteket küldött: „elégletes bizonyítékot talált egy széles összeesküvés alátámasztására”, de hozzátette, hogy „ha bizonyosak lennénk abban, hogy az elnök egyértelműen nem követett el bűncselekményt, akkor kimondtuk volna”.⁵ A nyomozás alkalmával előkerült bizonyítékok alapján ugyan a Trump-kampány több tagját elítélték, de bűnösségük nem bizonyította az orosz fél és a Trump-kampány közötti koordinációt, csupán saját felelősségük és cselekedeteik vezettek büntetésükhöz.

A republikánusok győzelemről, demokrata boszorkányüldözésről beszéltek, és Trump elnök teljes felmentéséről. A demokrata tábor végül kénytelen volt elfogadni, hogy ez a hajó elment, még akkor is, ha meg voltak győződve Trump bűnösségéről. Meggyőződésük megfelelő táptalajt jelentett, és talán fűtötte is a demokrata elitet egy újabb Trump-ellenes támadás előkészítésére, ami csupán a nyár végéig várattott magára, az őszi politikai szezon elejére elindult az *impeachment* eljárás előkészítése.

Trump 2016-ban
megnyerte gyakorlatilag
az összes billegő államot

KÉT LÉPÉST ELŐRE, EGYET HÁTRA

A Trump elnökségét végigkísérő nyomozások, meghallgatások, politikai támadások ellenére Donald Trump nemhogy elveszítette volna erejét vagy figyelmét a kampányígéretei megvalósításához, hanem számos területen ért el látványos eredményeket. Gyakran használjuk azt a hasonlatot, hogy valaki egy lépést tesz előre és kettőt hátra. Donald Trump elnökségére mégis inkább a két lépést tesz előre és egyet hátra az igaz. Szimbolikus és/vagy nagy horderejű döntések sokasága fűződik nevéhez.

Frissen megválasztott elnökként nem a kezdetben jellemző jó megítéléssel, hanem történelmi mélypontról kezdte elnökségét.⁶ Már első száz napja után is érződött, hogy *monster truck*ként próbál majd átgázolni Washington mocsarán. A kezdeti nehézségek, a külpolitikát és az egészségügyi rendszert érintő kérdések összetettségét megismerve esetenként 180 fokos fordulatot vett.⁷ Egy sor kizárólag elnöki hatáskörben végrehajtható döntést pedig meghozott. A republikánusok az *Obamacare*-ként emlegetett egészségügyi program eltörlését és helyettesítését ígérték, ami azonban csúfos kudarcba fulladt, majd lekerült a napirendről. Most az amerikai egészségügyi rendszer a koronavírus-járvány miatt minden korábinál nagyobb próbatétel előtt áll, és nem zárható ki, hogy a választási kampányban is előtérbe kerül az egészségügyi

3 STUMPF ANNA: Középfölde visszavág. Donald Trump elnökségének körvonalai. *Kommentár*, 2017/2. 42.

4 DARREN SAMUELSON – KYLE CHENEY: Mueller's team may think it is done. Democrats have other ideas. *Politico.com*, 2019. június 26. <<https://www.politico.com/story/2019/06/26/robert-mueller-team-democrats-1382892>>

5 CHRIS STROHM – SHANNON PETTYPIECE: Mueller Says His Probe Didn't Clear Trump of Obstruction Issue. *Bloomberg.com*, 2019. május 29. <<https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-05-29/mueller-to-make-first-public-statement-on-2016-russia-probe>>

6 W. P. S. SINDHU: Donald Trump's tumultuous 100 days. *Brookings.edu*, 2017. április 24. <<https://www.brookings.edu/opinions/donald-trump-tumultuous-100-days/>>

7 JORDAN FABIAN – JONATHAN EASLEY: Trump's 100 days: What we've learned. *The Hill*, 2017. április 24. <<https://thehill.com/homenews/administration/330019-trumps-100-days-what-weve-learned>>

ellátórendszer és az egészségbiztosítási rendszer reformja – amely már a járvány előtt is kiemelt figyelmet kapott a demokrata elnökjelöltek vitáin.

Donald Trump kampányában nem kevesebbet ígért, mint munkahelyteremtést, az USA számára kedvezőtlen nemzetközi kereskedelmi egyezmények (például NAFTA) felülvizsgálatát, hátrányos kereskedelmi viszonyok (különösen a kínai–amerikai kereskedelmi deficit) felszámolását, az illegális bevándorlás megfékezését, e célból a mexikói határon határfal építését, amerikai veteránok nagyobb megbecsülését és jobb ellátását, hadseregfejlesztést, az ISIS legyőzését, az ipar, a szénbányászat és az energiaszektor feltámasztását, konzervatív bírák kinevezését szövetségi szinten és az Legfelsőbb Bíróságban is, valamint a washingtoni bürokrácia leépítését. Ahogyan kampányszlogenje is hirdette: újból nagyvá teszi Amerikát (*Make America Great Again*, MAGA).

Ha csak a leglátványosabb intézkedéseket vesszük számba: Donald Trump három év alatt az Észak-amerikai Szabadkereskedelmi Egyezmény (NAFTA) helyett új egyezményt kötött, Kínát büntetővámokkal sújtotta, majd egyezséget kötött a kétoldalú kereskedelmi deficit legalább részleges kompenzációjáról, kilépett a Csendes-óceáni Partnerség (TPP) nevű szabadkereskedelmi tárgyalásokból, az USA halálos csapást mért az Iszlám Állam terrorszervezet vezetőjére, nagyrészt kivonta a hadsereget Szíriából és Irakból, halálos rakétacsapást mért Szulejmánira, az iráni Forradalmi Gárda külföldi akciókért felelős tábornokára, az USA-t nettó energiaimportórból energiaexportórrá tette, bejelentette az USA kilépését a párizsi klímaegyezményből, felmondta az iráni nukleáris alkut, első amerikai elnökként találkozott Kim Dzsongun észak-koreai elnökkel, létrehozott egy új haderőnemet (az űrparancsnokságot), az Egyesült Államok nagykövetségét pedig első országgént Jeruzsálembe helyezte át.

GAZDASÁGI EREDMÉNYEK

Üzletemberként kampánya egyik sarokköve volt az Egyesült Államok gazdasági erejének növelése, a Kínával szemben évről évre súlyosan negatív kereskedelmi mérleg csökkentése, valamint a tevékenységüket, üzemüket külföldre áthelyező amerikai cégek hazacsábítása. Ha lehet, akkor szép szóval, ha kell fenyegetéssel és szankciókkal. A rozsdaoövet államaiban, amelyek a hagyományos nehézipari és gyártási központjai voltak az Egyesült Államoknak, a munkahelyek száma megfogyatkozott, az ipar elköltözött, a városok leszakadtak,⁸ az amerikai munkások kilátástalannak látták saját és gyermekeik jövőjét is.⁹ Joggal tartották magukat a globalizáció veszteséinek. Üzemüket az anyavállalatok Ázsiába vagy Mexikóba helyezték át, esetleg csődbe mentek és bezártak.

Nekik a republikánusok Trump előtt nem ígértek semmit, a demokraták pedig szintén csak szép szavakat, esetleg segélyeket. A választási kampányban Trump volt az egyetlen jelölt, aki szembe ment a közhiedelemmel, miszerint a globalizáció káros hatásai visszafordíthatatlanok, és munkahelyeket, reményt ígért nekik. 2016 novemberében pedig be is söpörte ezeket az államokat, amelyek legutóbb még

Obamára szavaztak, és Hillary Clinton számára a Trump feltartóztatásához szükséges „kék falat” alkották. A választási ígéretet sokasága rezonált náluk: amerikai üzemek hazahozatala, a közép- és dél-amerikai bevándorlók végtelennek tűnő sorai előtt a határ lezárása, az illegális bevándorlók hazaküldése, a bányászat és az ipar támogatása. Ezen szavazók megszerzése hozta meg Trump számára a győzelmet, és megtartásuk jelentheti újraválasztását.

A koronavírus amerikai megjelenése előtt Donald Trump a davosi világgazdasági fórumon sorolta az elnöksége idején elért gazdasági eredményeket.

8 Michael COLLINS: The Abandonment of Small Cities in the Rust Belt. *IndustryWeek.com*, 2019. október 10. <<https://www.industryweek.com/talent/article/22028380/the-abandonment-of-small-cities-in-the-rust-belt>>

9 Richard C. LONGWORTH: Disaffected rust belt voters embraced Trump. *The Guardian*, 2016. november 21. <<https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/nov/21/disaffected-rust-belt-voters-embraced-donald-trump-midwestern-obama>>

az amerikai munkások joggal tartották magukat a globalizáció veszteséinek

Épp az azt megelőző héten állapodott meg az amerikai, a kanadai és a mexikói kormány a NAFTA helyébe lépő új észak-amerikai kereskedelmi egyezményről (USMCA), valamint szinte azonos időben állapodott meg az USA és Kína a kétoldalú kereskedelmi vitáik (átmeneti) lezárásáról. Még ezek hatása nélkül is 7 millió új munkahely jött létre, több évtizedes mélypontra süllyedt a munkanélküliség. A demokraták számára különösen kényelmetlen és gyakran ismételt eredményként elmondta azt is, hogy az amerikai fekete, ázsiai és spanyolajkú közösségekben is rekordalacsony a munkanélküliség. A nők, a fiatalok, a veteránok és a fogyatékosok munkaerőpiaci helyzete is látványosan javult, az USA történetében először több nő dolgozik, mint férfi. A legalacsonyabb jövedelműek bére pedig arányaiban gyorsabban növekedett, mint a legjobban keresőké. Amiről idehaza a kormány 2010 óta „munkaalapú társadalom” megteremtéseként beszél, azt a Trump-adminisztráció 2017-től kezdve szintén megvalósította, és történelmi csúcsokkal büszkélkedhet. Március végén azonban egy negatív rekord is született a Munkaügyi Minisztérium adatai szerint: 6,6 millió ember folyamodott munkanélküli-segélyért a koronavírus-helyzet

Trump-koalíció –
Elnökpárti tüntetők,
Washington DC, 2017. március 4.
(Ted Eytan felvétele)

miatt.¹⁰ A 3,5 százalékos munkanélküliségi ráta a következő negyedévben 15 százalékosra emelkedhet a Goldman Sachs becslései szerint.

A tőzsde szintén jó eredményekre tekinthet vissza, ami az Egyesült Államokban a lakosság számára is sokkal inkább hűsbavágó kérdés, mint Európában. A részvények értéknövekedése ugyanis növelte az amerikai háztartások vagyonát, a nyugdíjakat, a felsőoktatásra szánt megtakarítások értékét stb. A tőzsde és a részvénytőzsdén alakulása és a kormány teljesítménye közötti kapcsolatot sokan vitatják, de tény, hogy a tőzsde szárnyalt, ami pozitív hatással volt az amerikaiak vagyoni helyzetére, a munkahelyteremtésre és végső soron az életszínvonalra. Trump ellenfelei 2016 októberében győzelme esetén tőzsdéi zuhanást vagy akár világméretű recessziót vizionáltak.¹¹ A sors furcsa fintora, hogy az árfolyamok szinte folyamatosan emelkedtek Trump elnöksége alatt, majd a koronavírus okozta bizonytalanság hatására ez a növekedés szinte két hét alatt lenullázódott. Egyes mérőszámok szerint a teljes értéknövekedés, amely Trump elnöksége alatt történt, március közepére teljesen elpárolgott és visszatért a 2016. november 8-i szintre.¹²

A Trump-kormányzat és a Republikánus Párt egyik nagy sikerükként tartják számon a 2017 végén elfogadott adócsökkentési és munkahelyteremtési törvényt (*Tax Cuts and Jobs Act*). A törvény elfogadása nem volt politikai konfliktusoktól mentes. A jelenleg is folyó demokrata előválasztások egyik visszatérő témája volt a „gazdagok megadóztatása”. Az adóhivatal szerint az alacsonyabb jövedelmű háztartásokban átlagosan 12 százalékot meghaladó adócsökkenés volt jellemző, a nagyobb jövedelműek esetében ez az arány a 14,5 százalékot is elérte. A koronavírus-járvány gazdasági hatásainak mérséklése, valamint a munkahelyek és jövedelmek megvédése érdekében

a kormányok világszerte enyhítik vagy felfüggesztik a vállalatok és a magánszemélyek adó- és járulékterheit, valamint adósságaik törlesztését. Hasonló javaslattal állt elő az amerikai kormány is márciusban, valamint egy kétezer milliárd dolláros mentőcsomagot fogadott el a törvényhozás.¹³

a koronavírus-járvány gazdasági hatásainak

mérséklése

ÁTRENDEZŐDÉS A GLOBÁLIS ENERGIAPIACON

Az amerikai gazdaság teljesítményével és a munkahelyteremtéssel szorosan összefügg az energiaszektorban bekövetkezett stratégiai jelentőségű átalakulás. Donald Trump elnöksége alatt az Egyesült Államok energiaimportőr szerepből nettó exportőr lett. Ez köszönhető a környezetvédelmi előírások lazításának, a párizsi vállalásokból való kihátrálásnak, ezzel párhuzamosan a gáz- és olajkitermelés növekedésének. Földgáz tekintetében az USA 2017-ben vált hatvan év után újra nettó exportőrré,¹⁴ olaj tekintetében pedig 2019 szeptemberében haladta meg az export az importot. A szénexport is növekedett, de a kampány alatt a bányászoknak ígért fellendülés és munkahelyteremtés elmaradt. Ugyan a 2012 óta tartó zuhanás (90 ezer emberről 50 ezerre) megállt, sőt a munkahelyek száma elenyésző mértékben növekedett is,¹⁵ a szénbányászatban foglalkoztatottak számában érdemi növekedés nem történt.

A cseppfolyósított földgázexport még 2016-ban indult be. A nyersolajimport változásában pedig a külpolitikai szempontok is érvényesültek. A vene-

10 Niv ELIS: Record 6.6 million file jobless claims as coronavirus grips economy. *The Hill*, 2020. április 2. <<https://thehill.com/policy/finance/490757-unemployment-claims-hit-record-as-coronavirus-grips-us-economy>>

11 Ben WHITE: Economists: A Trump win would tank the markets. *Politico*, 2016. október 21. <<https://www.politico.com/story/2016/10/donald-trump-wall-street-effect-markets-230164>> és Andrew Ross SORKIN: What Happens to the Markets if Donald Trump Wins? *The New York Times*, 2016. október 31. <<https://www.nytimes.com/2016/11/01/business/dealbook/what-happens-to-the-markets-if-donald-trump-wins.html>>

12 Thomas FRANCK: Coronavirus market rout threatens to wipe out Trump's stock market gains since his election. *CNBC*, 2020. március 12. <<https://www.cnn.com/2020/03/12/trump-has-lost-the-majority-of-his-stock-market-gains-amid-equity-rout.html>>

13 John HARNEY: Here's What's in the \$2 Trillion Virus Stimulus Package. *Bloomberg*, 2020. március 25. <<https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-03-25/what-s-in-congress-2-trillion-coronavirus-stimulus-package>>

14 Emily GEARY: U.S. natural gas production hit a record high in 2018. U.S. Energy Information Administration, 2019. december 26. <<https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=42337>>

15 U.S. Energy Information Administration, Annual Coal Report. U.S. Energy Information Administration, 2019. október 3. <<https://www.eia.gov/coal/annual/>> (11. sz. ábra)

zuelai olajra korlátozásokat vezetett be a kormányzat 2019-ben. De a Szaúd-Arábiából behozott olaj mennyisége is körülbelül a felére esett vissza 2018-ról 2019-re,¹⁶ amely mennyiséget kanadai importtal ellensúlyoztak. Az olaj és földgáz világpiaci árát leplezetlenül próbálta befolyásolni az elnök, és számos alkalommal helyezett nyomást Szaúd-Arábiára is a kitermelése növelése érdekében. Míg akkor az árak leszorítását sürgette Trump, 2020. március végén a koronavírus-járvány okozta kereslet csökkenése, valamint az orosz és szaúdi kitermelés mértéke miatt már a kitermelés csökkentését és az olaj világpiaci árának mérsékelt növelését kérte az elnök. Az USA stratégiai mozgástere egyrészt növekedett, mivel olaj- és gázexportórként csökkent függősége a közel-keleti országoktól, másrészt megváltozott és egyre nagyobb hangsúlyt kap az amerikai energiahordozók értékesítése a világpiacon.¹⁷ Az alacsony világpiaci ár pedig egyes amerikai cégekre nézve már nem teszi lehetővé a gazdaságos kitermelést, így azok a cégek és munkahelyek kerülhetnek veszélybe. A jelenleg is zajló amerikai–orosz–szaúdi olajjáráború kimenetele meghatározó lehet a következő évtizedek globális geopolitikai folyamataira is.

Az értékesítési verseny egy másik, ezúttal amerikai–európai–orosz konfliktushoz is vezetett, amikor az Egyesült Államok kétpárti támogatással szankciókat szavazott meg azon cégek ellen, amelyek részt vesznek az Északi Áramlat 2 (orosz–német) gázvezeték megépítésében.¹⁸ A függvényt, amely meghatározta a munkahelyteremtést az energiaszektorban, az energiabiztonságot és általában az USA geostratégiai mozgásterét, Trump elnök vitathatatlanul átírta.

KERESKEDELMI LÉPÉSEK ÉS BIZTONSÁGPOLITIKA

A kereskedelmi kapcsolatok terén hasonló léptékű, kampányígéretei szempontjából pedig látványos eredményeket ért el Donald Trump. A NAFTA-t, amely a két legfontosabb szomszédjával, Kanadával és Mexikóval bonyolított kereskedelmet szabályozza, nemcsak felülvizsgálták, hanem új egyezményrel, a USMCA-vel váltották fel a felek.

Trump elnök előszeretettel nyúlt gazdasági szankciókhoz ellenfelei meggyengítése érdekében – nem egyszer európai partnerekkel is feszültséget keltve. A szankciók hatására a legellenesegesebb rezsimek, Venezuela, Irán és Észak-Korea exportja összeomlott.¹⁹ Az orosz és kínai kapcsolatok terén egyes kiemelt cégek büntetését is alkalmazta, továbbá gyakorlatilag kommunikációs hadviselést is folytatott például a kínai Huawei cég esetében. Ugyan január közepén az USA és Kína aláírt egy kereskedelmi megállapodást, a kínai termékekre Trump által kivetett vámok még mindig hatszor nagyobbak, mint hivatalba lépésekor.²⁰ A kereskedelmi deficit (2018-ban 379 milliárd dollár) csökkentése a kínai relációban egy sokszor hangoztatott kampányígéret volt, amelyet névlegesen kompenzál a megállapodás: a kínai fél vásárlási kötelezettséget vállalt amerikai termékekre. Mind a USMCA, mind a kínai megállapodás tényleges gazdasági hatásait azonban még túl korai lenne értékelni. A választási kampány szempontjából azonban ezek konkrét eredmények, a kereskedelmi viszonyok további alakítására pedig egy esetleges második ciklus lehetőséget adhat.

Az illegális bevándorlás terén tett ígérek teljesítése sokáig váratott magára. A sokat hangoztatott határfal az amerikai–mexikói határon nem kapott elég költségvetési támogatást, így a Trump-kormányzat ezen a téren is büntetővámokra támaszkodott. Ezek elkerülése végett a mexikói kormány segített az illegális bevándorlók feltartóztatásában. 2019-ben végül az elfogott illegális

16 Emily GEARY: U.S. natural gas production hit a record high in 2018. U.S. Energy Information Administration, 2019. december 26. <<https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=43196>>

17 Walter Russell MEAD: The Trump-Russia Showdown Over Oil. *The Wall Street Journal*, 2020. április 1. <<https://www.wsj.com/articles/the-trump-russia-showdown-over-oil-11585757688>>

18 Timothy GARDNER – Darya KORSUNSKAYA: U.S., Russia agree to oil market talks as Trump calls price war 'crazy'. *Reuters*, 2020. március 30. <<https://www.reuters.com/article/us-oil-opec-trump/us-russia-agree-to-oil-market-talks-as-trump-calls-price-war-crazy-idUSKBN21H216>>

19 Peter E. HARRELL: Trump's Use of Sanctions Is Nothing Like Obama's. *Foreign Policy*, 2019. október 5. <<https://foreignpolicy.com/2019/10/05/trump-sanctions-iran-venezuela-russia-north-korea-different-obamas/>>

20 Keith JOHNSON: 5 Takeaways From Trump's New China Trade Pact. *Foreign Policy*, 2019. október 5. <<https://foreignpolicy.com/2020/01/16/trump-new-china-trade-pact-takeaways/>>

Újra választók –

A 2020-as Trump-kampány
Michigan államban,
2020. április 5.
(Dan Gaken felvétele)

bevándorlók számában 75 százalékos csökkenést sikerült elérni négy hónap alatt.²¹ A mexikói kormány azt is vállalta, hogy az USA-ba tartó menedékkérők Mexikóban várnak a kérelmeik elbírálásáig. Trump elnöksége alatt továbbá intézkedések hosszú sora született, amelyek az illegális bevándorlás csökkentését célozták. Az illetékes hatóságok ügynökeinek egy részét például a határról az illegális bevándorlók számára védelmet nyújtó városokba (*sanctuary cities*) küldik intézkedni.

A külpolitika terén nem csak a kereskedelem dominált. Donald Trump elrendelte Al-Bagdadi ISIS-vezér és Kászim Szulejmáni, az iráni Forradalmi Gárda különleges erői tábornokának likvidálását. Előbbi mérsékelt gratulációk, utóbbit hazai és nemzetközi politikai felhárdulás kísérte. Az amerikai-iráni feszültséget végül az iráni légvédelem tragikus blamáza zárta le, egy nagyrészt iráni utasokat szállító polgári repülő véletlen lelövésével.

A NATO-szövetségekkel kifejezetten fagyosan indult Trump kapcsolata. Követelése, hogy a szövetséges államok növeljék védelmi kiadásukat legalább a GDP 2 százalékára, régi elvárás és vállalás a tagállamok részéről. Trump kizárólag anyagi megközelítése azonban bizalmatlanságot váltott ki, amely elnöksége végére sem állt helyre. Emmanuel Macron hasonlóan otromba és felelőtlen kijelentést tett, amiben a NATO-t „agyhalottnak” minősítette.²² A szövetségesek ugyan a leghatározottabban visszautasították a francia elnök kijelentését, de ezek a megnyilvánulások is jelzik a transzatlanti szövetségen belüli bizalmatlanságot, amelyet tovább növeltek a török és amerikai egyoldalú

21 Emily ZANOTTI: Border Arrests Fall Again In October, Down Almost 75% Since May. *The Daily Wire*, 2019. november 12. <<https://www.dailywire.com/news/border-arrests-fall-again-in-october-down-almost-75-since-may>>

22 Macron kitarja magát a NATO agyhalottnak. *Euronews*, 2020. január 3. <<https://hu.euronews.com/2019/11/28/macron-tartja-magat-a-velemenyehez-miszerint-a-nato-agyhalott>>

katonai döntések a szíriai konfliktusban. A szövetségesek között kialakult légkör ellehetetlenítette az Egyesült Államok és az európai szövetségesek párbeszédét a NATO jövőjéről.

A TRUMP-KOALÍCIÓ EGYBEN TARTÁSA

Trump elnök számára az idei évnek már az újraválasztási kampányról kellett volna szólnia. Ehhez egyben kell tartania 2016-os szavazótáborát. Az Amerikában evangéliumi szavazótábornak nevezett, elsősorban keresztény értékrendet elváró politika támogatói felé is számos ígéretet tett. E szavazócsoporthoz volt az, amely támogatása vagy elvesztése komoly kérdőjelet jelentett Trumpnak és a republikánusoknak 2016-ban. Donald Trump előélete a legnagyobb jóindulattal sem egyeztethető össze egy hithű keresztény vagy következetes konzervatív ember értékeivel. Ezen szavazók felé számos gesztust és ígéretet tett, mondhatni igazi *dealt* kötött. Alelnöknek egy hiteles keresztény politikust választott Mike Pence személyében, az USA izraeli nagykövetségét áthelyezte Jeruzsálembe, a Legfelsőbb Bíróság megüresedő székeibe két olyan bírót nevezett ki, akik még évtizedekig biztosíthatják a konzervatív értékek védelmét, illetve további 51 konzervatív bírót nevezett ki fellebbviteli bíróságokra (Obama két ciklus alatt 55-öt), és szövetségi szinten összesen közel kétszázat. Míg ennek jelentősége Magyarországon és Európában kevésbé érthető, az USA-ban igazi politikai csatátér a bírák kinevezése, többek között azért, mert életre szóló kinevezésekről van szó. A Legfelsőbb Bíróság és a fellebbviteli bíróságok ítéletei mindkét politikai oldal számára hűsbavágó ítéleteket jelenthetnek számukra fontos társadalmi kérdésekben (abortusz, fegyvertartáshoz való jog, bevándorlás). Brett Kavanaugh kinevezése megakadályozása érdekében páratlan – és mint utólag kiderült – meg nem erősített vádak sorát vetették be a demokraták. A szexuális erőszak vádjával meghurcolt Kavanaugh ellen felhozott újabb (már kinevezése utáni) támadást még egyes baloldali médiumok is az újságírói etika megsértéseként minősítették.²³

Donald Trump a bírói kinevezéseken túl további fontos ígéreteket teljesített: életpárti (*pro-life*) szabályozást hozott 2019 nyarán, amely eredményeként a szövetségi támogatásból csak azon családtervező szolgáltatók részesülhetnek, amelyek nem végeznek abortuszt. Donald Trump az első elnök volt, aki részt vett az élet menetén 2020 januárjában, ahol beszédében az élet védelme, valamint a vallásszabadság mellett tett hitet.²⁴ Az elnök részvételének és beszédének különös súlyt adott, hogy az azt megelőző időszakban ádáz vita alakult ki több államban az állami szintű abortuszsabályozás átalakítása miatt. Egyes demokrata vezetők a terhességmegszakítást akár a születés pillanatáig kiterjesztenék. Amikor a demokrata elnökjelölti viták egyikén a jelölteknek szegeztek a kérdést: egyetért-e azzal, hogy egy nő a szülés pillanatáig megszakíthassa terhességét, az elnökjelöltek többsége kitérő választ adott,²⁵ vagyis az előzmények ismeretében nem mernének ilyen tiltást kezdeményezni.

A választói szövetségből nem maradhat ki a konzervatív holdudvar sem, ahol számos intézet verseng konzervatív politikák előmozdítása érdekében. A két évente újraválasztott alsóház okozta rotáció ellenében bizonyos szempontból ezek az intézmények képviselik a republikánus oldalon a politikai intézményes memóriát és a politikai programok kontinuitását. A legnevesebb ilyen intézmények egyike, a Heritage Foundation Ronald Reagan első elnöksége előtt publikált először egy maga összeállított mércét (*The Mandate for*

az illegális bevándorlók számában csökkenést sikerült elérni))

23 Lásd például: Susan CRABTREE: 2020 Dems Assail Kavanaugh Despite NYT Story Correction. RealClear Politics, 2019. szeptember 17. <https://www.realclearpolitics.com/articles/2019/09/17/2020_dems_assail_kavanaugh_despite_nyt_story_correction_141272.html>

24 *Trump elnök beszéde a 47. éves Élet Menete felvonuláson*. 2020. január 24. <<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-47th-annual-march-life/>>

25 John McCORMACK: On Late-Term Abortion, 2020 Democrats Are to the Left Even of Obama in 2008. *National Review*, 2019. július 12. <<https://www.nationalreview.com/2019/07/on-late-term-abortion-2020-democrats-are-to-the-left-even-of-obama-in-2008/>>

Leadership), amely a követendő konzervatív kormányzati politikát jelöli ki. A Heritage Foundation elnöke a 2020-as évi konzervatív politikai seregszemlén, a C-PAC-en számolt be Donald Trump eredményeiről. Méltatásában elmondta, hogy Donald Trump teljesítménye még a republikánus oldalon ikonként kezelt Ronald Reagan elnök teljesítményét is felülmúlta. Az elismerés szimbolikus, de tükrözi azt a konszolidációt, amelyet Trump elnök a republikánus oldalon megvalósított. Három év alatt a párton belüli ellenfeivel nagyrészt megtalálta a közös célokat, akik pedig látva az ígéretek teljesülését, beálltak az elnök mögé, még akkor is, ha egyes ügyekben továbbra is nyíltan kritikusak vele szemben.

AZ ÍTÉLET

Az elnök teljesítményéről a választók fognak ítélni. A koronavírus-járvány fényében különösen nehéz lesz számba venni az eredményeket. Kampányokat a jelölt személye vagy egy program köré szoktak építeni. 2016-ban Donald Trump kívülállónak jelentkezett be a versenybe, felrúgva nem egyszer a politika íratlan szabályait. A valóságshow-kba illő személyisége épp úgy felrázta a politikai életet, mint tabukat döntögető, kivitelezhetetlennek tartott programja. Egyszerre volt politikai újonc és kommunikációs behemót, majd lett az Egyesült Államok legidősebb és egyben egyik legmegosztóbb és legambíciózusabb elnöke. A jelöltek sorából azonban épp ennyire lógott ki a programja is. Felvállalt olyan ügyeket és konfliktusokat, amiket a washingtoni elit nem mert vagy megnyerhetetlennek tartott. Nem volt hajlandó elfogadni a déli határon érkező tömeges illegális bevándorlást, a kínai gazdasági és katonai befolyás növekedését, Amerika szuperhatalmi státusának lassú erózióját, a globalizáció amerikai iparra és munkásosztályra kifejtett negatív hatásait.

Négy évvel később a kiszámíthatatlanság, az újszerűség, a lázadás megkoppott, de nem múlt el. Az ígéretek számonkérhetőek. *Antiestablishment* jellegét, konfliktusokat nemcsak felvállaló, hanem kezdeményező és gyakran faragatlan kommunikációs stílusát nem adta fel. Elnökségi kampányához hasonlóan sűrűn cserélte a kormányzati kulcspozíciókban levő vezetőket (külügyminisztert, igazságügyi minisztert, kabinetfőnököt, nemzetbiztonsági tanácsadót, szóvivőt). Hogy ez mind előnyére vált-e, nem biztos, de érezte, hogy az elnök irányít.

Az ellenfél oldalán nem látszik a megújulás, sem a személyek, sem a politika tekintetében. Az Obama utáni úr továbbra is betöltetlen. Régi és új demokrata politikusok, idősek és fiatalok, szocialisták, progresszívek és centristák harcolnak a figyelemért és a párt vezetéséért. A koronavírus-járvány ezt a küzdelmet is átírta. Se Trump, se a demokraták nem tudják meghatározni a napirendet, ami egy pontra szűkült. A járvány az elmúlt évek gazdasági eredményeit már leradírozta vagy rövidesen leradírozza. Más területeken az eredmények évtizedekre meghatározóak lesznek. Míg a 2008-as gazdasági válság George W. Bush második ciklusának végén forgatta fel Amerikát és a világot, addig ez a járvány egy újraválasztási kampányban keverheti újra a lapokat. A *Keep America Great* kampányszlogen is új értelmet nyer. Már nem csak a folytatást, hanem a megtartást, a túlélést is jelenti.

Donald Trump támogatói bázisa szilárd. Az elmúlt években a legnagyobb támadások mindig felrázták támogatóit. Az *impeachment* eljárás utolsó hetében mérték a legmagasabbra elnöki megítélését, és ez a koronavírus-járvány első hónapjában sem ingott meg érdemben.²⁶ Novemberig azonban hosszú még az út. ■

26 Jeffrey M. JONES: President Trump's Job Approval Rating up to 49%. Gallup, 2020. március 24. <<https://news.gallup.com/poll/298313/president-trump-job-approval-rating.aspx>>

az ellenfél oldalán nem látszik a megújulás